

§ 5),¹ que no devia ser una imatge creada per ell, sinó ja un fet de llengua, potser popular a l'Empordà (d'on eren els seus pares) o en certs ambients barcelonins.²

Altrament es troba a tota la seva obra literària: «Ho he sentit a dir molt al meu pare, que és un home de món: *estergint* l'amor ens ve l'amor; un cavaller i una damisella --- si es posen a fer-se petons, és gairebé segur que acabaran per estimar-se», *L'Amor Traïdor* v, p. 95; «solia fer riure les monges *estergint* la veu i el gest dels frares predicadors --- i per acabar la facècia *estergia* el metge, demanava mellifluament --- que m'ensenyés la llengua», *Les Llàgrimes de St. Llorenç* II, xi, 147; «quan algun jove --- li feia l'aleta, li contestava eixuta i malagradosa, encara que després s'hi repensava i volia *estergir* una mitja rialla fent veure que només ho deia per jugar», *A recés (La Dona Lletja III)*, p. 168; «els seus llavis no deixaven mai el somrius humil que sol *estergir* l'anorreament de la voluntat», id. (*Supèrbia I*), p. 219; *Dona Lletja* IV, 174; *De plaer* --- IX, 242; *Silèn*, IX, 123.

DERIV.: *Estergidor* [1803]. *Estergit* m. [Lab. 1839]. +*Estergiment* 'imitació' (Coromines).

¹ Com que aquesta acc. no figura en cap diccionari, i ha estat poc divulgada, tots els traductors d'aquest assaig s'hi han enganyat, fins el millor, no donant l'equivalent del matís ni fins del significat. — ² Ho fa creure especialment l'existència d'una variant fonètica, evidentment popular i alterada, *estragir* (potser contaminada pel síndnim *estrafer*?): «recullir totes les notes externes de la realitat: els fets són espaiats, les línies s'*estregen*, i de l'ànima col·lectiva se'n prenen les més resonants manifestacions», carta al seu germà (1902); «acabava de sentir-te i anava tot cantant pels carrers, repetint les paraules que havia sentit, *estragint* la teva pronunciació», carta a la promesa (1902); tenia sens dubte consciència que aquesta variant era poc recomanable perquè en el passatge de *La Vida Austera* «el noi busca les noies --- potser voldran *estregir* el món, però no l'entendran, i es besaran sense saber lo que són els petons ---», en què l'autògraf ho posa així, ho féu canviar en *estergir* ja en la 1.ª ed. i en les altres (3.ª, p. 97).

Esteri, estèric, esterigós, V. *histèric*

ESTERIGMA, pres del gr. *στήριγμα* 'suport, estololament'. □ 1.ª doc.: *igme*, Lab. 1839.

ESTÈRIL, pres del ll. *stērīlis* id. □ 1.ª doc.: potser ja l'usaven alguns a la fi del S. XIII (*VidesR*); altrament en català no es troba fins al S. xv.

«--- És nunciat a la Verge Maria l'*estèril* concebament de la cu<n>yada», trad. «*sterilis cognatae conceptus*» (f° 82v2) i la col·locació del mot fa sospitar que el traductor o almenys el copista no sabien gaire el sentit del mot o no els en era familiar l'ús (veg. la nota 117 a l'ed.). Altrament n'hi ha ja alguns exs. en el S. xv i més en el xvi (veg. *DAG* i *AlcM*): «havent sobrevingut l'any tant *stèril* que per a menjar ---»,⁶⁰

a. 1532 (*Ardits* v, 337); «camp *estèril*; ager squalidus», OPou (*TbPu.*, 79); i generalitzat en la Renaix.: «--- los veu passar com dues perdus blanques / de l'*estèril* Cadí per lo crestell, / on l'estràmpol isard, per refrigeri, / troba sols, ab lo liquen de l'altura, / les gotes de rosada ---», *Canigó* (IV, 8d). No pertot li fou refractari l'ús popular romànic, i aquí mateix hem assenyalat (veg. *àstec*, etc., s. v. *ASPRES* i *AIXEL*, cf. *ESQUERP*) algunes formes locals on sembla mantenir-se, almenys encreuat amb mots d'anàleg sentit; mentre que el cas del cast. *estil* (citat DCEC, s. v.) és ja molt més dubtós que s'expliqui així; però en llengua d'oc trobem *esterle* «stèrile, non marié» ja a l'Edat Mitjana, i avui segueix usant-se per 'erm' a Provença (veg. notes a *Calendau* I, n. 10; II, n. 2; IV, 36.4), parlant de la princesa o fada *Esterello*, «noumado --- per amor que se couplais i rode *esterle*»; mentre que en gascó ha pres el sentit «non marié», 'fadristerne', i també els fills petits d'una família i els pupils casats amb una filla de la casa (bearnès de Sule, a. 1606, *RIEB* VIII, 278; Lavedà i Baretja, Polge, *Mél. Phil. Gers.*, 1969, 34).

DERIV.: *Esterilitat* [1346]. *Esterilitzar* [-izar, 1695, Lacav.]; *esterilitzador*, -ització.

Esterlis, V. *terliç* (LLIÇ) *Esterloc*, *esterlocat*, V. *estaló* *Esterna*, *esternar*, V. *derna*, *esdernar*, -*negar* *Esternal*, V. *estèrnum* *Esterneir*, *esternellar*, -*ciar*, *esternir*, semblen ser encreuaments d'*estendre* (TEN-DRE, v.) amb *esternar* (DERNA) *Esternoc*, V. *estaló* *Esternudar*, V. *esternut*

ESTERNUDAR, del ll. STERNŪTARE 'anar esternudant' freqüentatiu del ll. STERNŪERE 'esternudar'. □

1.ª doc.: fi S. XIII, *VidesR*.

«Per què fo dit 'Déus t'ajut' quant hom *esternuda*», *VidesR* (ms. B, *esturnuda*, f° 111v1, n. 85). Quant al substantiu *esternut*, surt repetidament en Eiximenis: «Lo manament primer --- contra aquest --- fan tots los idòlatres, e aquells qui confien en diables, e en devins e adevines e males arts, e en somnis o *esternuts*, o en senyals o en conjunts de breus, en caractes, en folles paraules e en nòmines» (*Dones*, 133); OPou: «la suor de les axelles --- *esternudar*: sternutare; *esternut*: sternutament; fer fastig ---» (*TbPu.*, 233).

En llatí clàssic era sobretot *sternuere*, i *sternutare* com a freqüentatiu; quant al substantiu *sternutus*, en llatí sorgeix molt tardanament: al començament del S. vi, a Ravenna, en la traducció d'Oribasi (AntThomas, *Mél. Louis Havet*, 1909, 501ss.). La forma assimilada *estornudar*, encara que ja molt antiga (ja en el ms. més conservador de les *VidesR*), en català restà vulgar, i la llengua ha mantingut més vivaç el primitiu *esternudar*, mentre que en castellà va generalitzar-se. L'alteració popular en català és cap a fer-ne *astarnudá* amb -a-, com es pronuncia sobretot, en efecte, en molts o tots els parlars occidentals: igual en el Nord (tots els pobles de Cardós i V. Ferrera, 1932-4), que en el Sud (Borges d'Urg., *BDLC* vi, 37).

Hi ha alteracions dialectals per canvi fonètic: me-